

Eliška Horelová – Stěhovaví ptáci

Tak už je zase podzim. Země je studená jako psí čumák, ačkoliv se sluníčko může strhat, jak se snaží. Má na to ale málo času, protože den je krátký jako hodina, když máme Lacinu na dílny; při něm to taky vždycky tak přefrčí, že by jeden brečel. Tohle mě na podzimu vždycky otravuje, člověk přijde ze školy, párkrát se otočí a už aby si myl nohy a šel do postele.

Ale abych byl spravedlivý – podzim má také dobré stránky. Jako třeba dneska, dodělali jsme u Vaška v altánu (teda my tomu říkáme krapet vznešeněji – dílna) plachták a pak jsme ho šli zkoušet za ves na stráň. Moc jsme si užili. Byli tam malí kluci, teda ne úplně malí, abych je neurážel. Většina jich chodí do páté třídy a do Vaška jsou celí diví. Od té doby, co dostal na výstavě první cenu za plachták a pak s ním trhl ještě pražské kluky při pouštění na Letné, div se k němu nemodlí. Hotovej pánbůh. Takže když se někde objeví, táhnou se za ním jako včely za medem. Někdy mě to štve, protože altán je jako plivátko a tolik kluků se tam při nejlepší vůli nemůže vejít, ale Vašek je klid'as. Když na ně hudruju, tak mi říká: „Nech je, člověče, ať se zaučujou.“ Jenže zaučujou se tak nanejvýš dva, zatímco ostatní děti dělají na zahradě rambajz tak dlouho, dokud je Vaškův děda nevyžene. Pak to berou nejkratší cestou přes plot a děda za nimi pokřikuje: „Slušní lidé chodí dvířky!“ Jenže ono to není vždycky pravda, jak to děda říká. Vezměme si příkladně Emu. Chodí dvířky a přitom je to největší žalobníčka z celé školy.

Vůbec podle dědy by byli slušní lidé jenom holky, ovšem kromě Zdeny. Ta si taky krátí cestu obvykle přes plot. Ale o té všichni říkají, že vydá nejmiň za deset kluků. Zato by k těm slušňákům patřil můj bráška Pavel. Je totiž strašně tlustý, takže lezením přes plot z hloubi duše pohrdá. Ale ve skutečnosti patří mezi slušné lidi jenom proto, že je nad jeho síly dostat se mezi ty druhé.

Ale abych to dopověděl o té stráni. Přišli jsme zrovna do nejlepšího. Úplné závody v pouštění draků a hvězd. Stejně je to zajímavé. Vloni, pokud se dobře pamatuju, si na draky nikdo ani nevzdechl. Pak jsme s tím začali u Vaška na zahradě a letos Hrádek div neodletí. Kdekdo musí mít draka, nebo aspoň hvězdu. I holky už to chytlo! Když jsme šli nahoru na stráň, vypadalo to, jako když je země přivázaná na spouště provázků. Pořád jsem čekal, kdy ti draci urvou stráň a vynesou ji vzhůru i s klukama. Panečku, to bych se hned taky chytil nějakého toho špagátka, abych o nic nepřišel!

(...)

Druhý den byl ve škole rambajz. Teda ne ve škole vůbec, ale v páté třídě. Skoro všichni kluci byli po škole a psali úkol z počtů. Pepík Fajta přišel do altánu skoro až ve čtyři, což odpovídá jeho výkonům v matematice, když je dobře hlídán a nemůže nic opsat. Byl ÚT. Převeden do normální řeči to znamená ÚPLNÁ TROSKA.

To je totiž tak. V páté třídě vládne pevnou rukou pani učitelka Lafková. O učitelích jen dobře, říkává naše maminka, ale ten rok, co jsme měli pani učitelku Lafkovou, počítala s Pavlem dny, kdy bude konec roku. Já jsem to měl celkem slušné, učení mi nikdy nedělalo potíže, umím mluvit, nepotím se, když mě dospělí osloví, ale Pavel je chudák. Odjakživa mu to myslí pomaleji, a když má pronést delší řečnický projev, je hned mokrý jako vydra, když vyleze z vody, a navíc dělá takové obličejy, že ho dospělí obvykle nařknou z toho, že šaškuje. Ale není to pravda, to si jen tak pomáhá z rozpaků. Jenže vysvětluje tohle některým učitelům. A zejména těm z rodu učitelky Lafkové!

Jendou, hned na začátku školního roku, udělal jeden z těch svých pitomých expertních ksichtů na pani učitelku Lafkovou. Jenže vzorný žák se ve škole nikdy ničemu nešklebí! A když už se šklebí, tak znevažuje buď své povinnosti, nebo svého učitele. Co znevažoval Pavel, nevím, ale jisté je, že mu od té doby začala dělat nohy. Ona vůbec myslím ráda dělá druhým nohy. Byli jsme ještě v první třídě, když už nás starší děti strašily: „Počkejte, až budete mít Lafkovou!“ a významně se přitom usmívaly. „Ta vám to nalajnuje!“

Lajnovala. Panebože, jak ta dovedla mluvit o každé hlouposti! I když to zase nebylo tak strašný, jak nám to malovali ti starší. Přesto jsme však běhali o každé přestávce dolů, kam „propadla“ naše bývalá učitelka Hanzalová. Chodili jsme ji prosit, aby si nás vzala, a slibovali jsme hory doly, když to udělá.

Neudělala. Asi nemohla.

Takže jsme si chtě nechtě zvykali na studený odchov. Lafkovou nakonec ty naše výpravy za Hanzalovou našťvaly a zakázala nám je. Zpočátku jsme si připadali jako sirotci, ale nakonec jsme si přece jen zvykli – a vesele jsme strašili Lafkovou zase ty mladší...

Dokud měla hrádecká škola dvě páté třídy, pořádaly maminky budoucích pátáků koncem školního roku do školy za ředitelem hotové výpravy. Poslední dva roky je už jenom jedna pátá třída, tak má každý jasno. Myslím si, že je to spravedlivější. Teď se může každý spasit, jenom když se odstěhuje. Ale ani to nemusí vyjít. Pepík Fajta smlouval celou čtvrtou třídu s tatínkem, aby mu dovolil „dostudovat“ národní školu u babičky v jižních Čechách. A když si to konečně na rodičích vymodlil, babička mu umřela a Lafkové stejně nešel.

Hrozně tehdy brečel. Nevím, co ho dojalo víc, zda babiččina smrt, anebo vyhlídka na pátou třídu v Hrádku.

Teď už sice nebrečí, ale že by si zvykl, to se nedá říct. Stále ho ještě všechno moc dojíhá. Nejvíc se obává toho, že rupne. (...)

Ale abych se vrátil k úkolům. Za tu dnešní „prodlouženou“ mohou kluci poděkovat Emě Slabochové. Ema Slabochová, ta světově proslulá žalobnička, měla totiž službu. Normální kluk nebo holka sebere sešity, odevzdá je a tím to hasne. Jenže to by nesměla být Slaboška, aby neudělala ze samé horlivosti něco navíc. Nejenže sebrala sešity, ale hned se taky přesvědčila, zda jsou v nich úkoly. Pak sepsala pečlivě jména provinilců a papírek aportovala spolu s hromádkou sešitů Lafkové.

No, a pak už to mělo spád.

Především měli všichni vysvětlit, proč úkol nenapsali. První byl na řadě Pepík Fajta. Byl z toho všeho káck, a tak vyklopil pravdu. A protože Lafková mlčela, usoudili ostatní, že s pravdou se dostnou nejdál, a jeden za druhým se přiznával ke stráni. Bylo to, jako když se gramfonová deska zadrhne a přenoska běhá pořád ve stejné drážce. Když to bylo už asi pošesté, obrátila se Lafková na Zdenu Zahradníkovou, která úkol taky neměla.

„Ty jsi snad, Zahradníková, draka nepouštěla?“ řekla Lafková s hlasem plným naděje v nějakou ušlechtlejší omluvu.

Zdena ji nezklamala. „Prosím, ne,“ odpověděla způsobně.

Toť se ví, Slaboška začala hned syčet jako husa, když jí bere někdo housata. Mávala učitelce rukama před nosem, aby ji vyvolala. Jenže Lafková ji převezla. „Zahradníková nám to řekne sama,“ prohlásila.

Usoudil jsem, že má asi taky už dost Emina žalování.

„Tak proč jsi nenapsala úkol, když jsi nepouštěla draky?“ zeptala se jí docela laskavě.

A pak to bouchlo.

„Prosím, já jsem pouštěla hvězdy,“ pronesla Zdena a dívala se na Lafkovou takovým telecím způsobem, že ji na okamžik vyvedla úplně z konceptu. Ta holka je tedy číslo, to by hned tak každý nedokázal. Pepík sice tvrdí, že tím vůbec nic nemyslela, ale já bych na ni nevsadil ani zlámanou grešli. Dokonce ani Lafková si s ní v první chvíli nevěděla rady. Shodili to kluci. Začali se smát a Lafková jim to pak spočítala všem. Museli vyslechnout kázání o povinnostech žáka školy a další řeči, které se při podobných příležitostech říkají. To by nebylo ještě to nejhorší, dospělí musí takové věci rozebírat a mluvit nám do svědomí. I poznámka v žákovské by se unesla. Ale úplně je zdrtila, když slavnostně prohlásila: „Počkejte, ono vás to toulání už brzo přejde!“

Zírali poněkud vyjeveně, protože jim nebylo jasné, proč by to mělo přejít. A tak jim to upřesnila.

„Otevírá se druhé oddělení družiny, teď se tomu vlastně říká školní klub. A to víte, že si s paní vychovatelkou hned promluví, aby věděla, s kým má tu čest, a držela vás zkrátka. Budete se učit, až se z vás bude kouřit, milánkové.“

Na slovo milánkové by měla mít Lafková zbrojní pas. Kdykoliv ho použije, je možno volat sanitu.

Ve třídě bylo rázem jako v pohádce o Šípkové Růžence.

Ale taky v altánu vypuklo kamenné ticho, když Pepík to svoje vyprávění skončil. Ona se totiž ta zpráva týká vlastně celé naší party. Někoho přímo a někoho nepřímo. Vašek, Pepík i

Jarda jsou totiž v družině zapsaní a kdysi, když byla ještě dvě oddělení, tak do ní taky chodili. Když jim odešla vychovatelka, spojili je s mrňaty a kluci tam jednoduše přestali chodit. Nikdo družinu nepostrádal. Podle kluků se tam hrály pořád jenom holčičí hry.

Já s bráškou v tom podniku nejsme. Jenže, jestliže je ta Pepíkova zpráva tutová, tak jsme v tom taky, protože pak bude konec s altánem a se vším. Jak znám maminku Jardy Dubů a Vaškova otce, postarají se už o to, aby tam kluci našli cestu. A kdyby se nepostarali oni, zavolá si je na koberec Karas. A jít na pohovor do ředitelny, to tedy člověku nepřidá na náladě!

Takže když se to vezme kolem a kolem, nevypadá naše budoucnost právě růžově.

„Tak abychom to snad dneska rozpustili,“ prohlásil Vašek. „Vůbec se mi do ničeho nechce.“

„Musím ještě opakovat násobilku,“ postěžoval si Pepík. „Zítřka mě vyvolá.“

„Jestli chceš, zopáknou to s tebou,“ nabídl jsem se mu. Bylo mi totiž jasný, že z tohoto dne nic lepšího než počty už nekouká.

A byli jsme z toho všeho tak zpitomělí, že místo přes plot jsme šli vrátky. Husím pochodem a úplně jako slušní lidé, takže starý pan Zeman, Vaškův děda, spráskl ruce a zavolal na Vaškovu maminku: „Těm klukům se něco stalo, Mařenko, pojď se honem podívat, to není jen tak!“

Naštěstí jsme vypochoďovali dřív, než přišla, takže ke zpovědi šel už jenom Vašek. *Nakonec se ukáže, že nová vychovatelka je prima, má bratra letce a dokonce hraje závodně házenou, a všichni kluci se postupně do družiny přihlásí. Jenže musí zdolat problém mnohem větší – jejich vychovatelka nestihá tréninky a navíc se nemají kde scházet, putují od třídy ke třídě a nemohou si vybudovat své zázemí. Podaří se klukům sehnat klubovnu, nebo jim oblíbená vychovatelka odejde do Prahy?*

HORELOVÁ, Eliška. *Stěhovaví ptáci*. 3. vyd. Praha: Albatros, 1986.

- 1) Proč se kniha jmenuje Stěhovaví ptáci?
- 2) Jakým jazykem je psaná a proč?
- 3) Kdo je hlavními hrdiny?
- 4) Co prožívají za starosti?
- 5) Jak jsou staří?
- 6) Kde se děj odehrává?
- 7) Která holka je nejlepší? A která nejhorší?
- 8) Popiš rozdíl mezi dvojčaty Petrem (vypravěč knihy) a Pavlem.
- 9) Jaká je paní učitelka Lafková?
- 10) Seženou děti klubovní místnost? Dopadne to dobře?

Řešení:

- 1) Děti nemají své zázemí, stěhují se ze třídy do třídy.
- 2) Hovorovým až nespisovným – vypráví to šesták a ten přeci spisovně nemluví!
- 3) Kluci a holky z páté a šesté třídy, vyprávěno z chlapeckého pohledu.
- 4) Denní starosti – školní i domácí.
- 5) viz bod 3)
- 6) Ve vesnici Hrádek u Prahy.
- 7) Nejlepší je Zdena Zahradníková a nejhorší Ema Slabochová.
- 8) Petr je štíhlý a chytrý, Pavel silný a pomalý.
- 9) Přísná a náročná, nemá pro děti pochopení. Není oblíbená.
- 10) Ano. Dopadne.